

גמ' חולין (יג:-יד.) - השוחט בלילה והשוחט בשבת

רב דניאל שטיין

א. רמב"ם פהשמ"נ חולין (פ"א מ"ב) - ודע כי שחיטת הנכרי נבלה, ואפילו היה יודע ואפילו היה ישראל עומד על גביו, לפי שסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה. והטעם שלא אמרנו בה אסורה בהנאה כמו תקרובת עבודה זרה כמו שבארנו במסכת עבודה זרה, לפי שעובדי עבודה זרה נחלקין לשני חלקים, האחד הם היודעים את מעשיהם כלומר חישוב הצומח בשעת עשייתה והורדת הרוחניות על ידה ויתר אותן ההזיות ודברי השטות המטנפים את השכל שמדמים בעלי הסוג הזה. והחלק השני הם העובדים אותן הצורות העשויות כפי שלמדו ללא ידיעה היאך נעשו ולא לאיזו מטרה נעשו זולתי ספורי מעשה חכמיהם בלבד, וכך הם רוב עובדי עבודה זרה, והחלק האחרון הזה אמרו בהם חכמים דברים בנוסח זה, גוים שבחוצה לארץ לא עובדי עבודה זרה הן אלא מעשה אבותיהן בידיהם. ועל אלה אמרו ששחיטתן מטמא במשא בלבד ואינה נאסרת בהניה.

ב. רמב"ם באגרת (בסוף מאמר קידוש ה' עמוד מז) - ואין ראוי להרחיק עוברי עבירה ומחללי שבת ולמאוס אותם, אלא יש לקרבם ולזרזם לעשות המצות, וכבר אמרו חז"ל שהפושע ברצון כשיבא אל בהכ"נ להתפלל מקבלין אותו, ואין נוהגין בו מנהג בזיון, וסמכו על הפסוק לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב, אל יבוזו לפושעי ישראל שבאים בסתר לגנוב מצות עכ"ל.

ג. חזון איש (יו"ד סי' א' אות ו', וסי' ב' אות כ"ח) - וכמו"כ אותן שאבותיו פרשו מדרכי הציבור והוא נתגדל ללא תורה דינו כישראל לכל דבר וכו'. ותינוק שנשבה מביא קרבן וכו' ומצווין אנו להחיותו ואף לחלל עליו השבת בשביל הצלתו וכו' דאין רשאי לשנאותו אלא אחר שאינו מקבל תוכחה ובסוה"ס אהבת חסד כתב וכו' כי אצלנו הוא קודם תוכחה שאין אנו יודעין להוכיח ודיינינן להו כאונסין.

ד. רמב"ם (פ"ג תשובה ה"ז-ח) - חמשה הן הנקראים מינים האומר שאין שם אלוך ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר, והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה וכו'. [השגת הראב"ד] והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה. א"א ולמה קרא לזה מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזה המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו בדברי האגדות המשבשות את הדעות.

ה. קובץ מאמרים להג"ר אלחנן וואסערמאן הי"ד (מאמר בענין שיבוש בדעות) - ושמעתי בשם כ' מו"ר הגר"ח הלוי ז"ל מבריסק בדעת הרמב"ם כי בכפירה לא שייך שוגג, דהא מכ"מ אינו מאמין וא"א להיות בכלל ישראל בלא אמונה, ואומרים בשמו בזה"ל "דער וואס איז נעביך אאפיקורס איזה אויך אאפיקורס".

ו. גמ' ב"ק (פז.) - אמר רב יוסף, מריש הוה אמינא מאן דאמר הלכה כר' יהודה, דאמר סומא פטור מן המצות, קא עבדינא יומא טבא לרבנן, מ"ט, דלא מפקדינא וקא עבדינא מצות, והשתא דשמעית להא דר' חנינא, דאמר ר' חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, מאן דאמר לי אין הלכה כרבי יהודה, עבדינא יומא טבא לרבנן, מ"ט, דכי מפקדינא אית לי אגרא טפי. [תוס' ד"ה וכן - ונראה דאף ע"ג דפטר ר' יהודה סומא מכל המצות מ"מ מדרבנן חייב דאע"ג דאשה מיפטרא במצות עשה שהזמן גרמא ולא מחייבין אפילו מדרבנן משום שיש מצות הרבה דמחייבת בהו אבל סומא אי פטרת ליה מכל המצות אפי' מדרבנן א"כ ה"ל כמו נכרי שאין נוהג בתורת ישראל כלל]. [חי' הרשב"א (שם) - ועדיין ק"ל קצת שאילו סומא לר"י חייב במצות מדרבנן מיהא מאי קאמר רב יוסף דאנא לא מפקידנא ועבידנא והא ע"כ עביד ומפקיד מדרבנן וחייב משום לא תסור. אלא נראה דלר"י פטור לגמרי מכל המצות ואפילו מדרבנן וממדת חסידות בלבד חייב והיינו דרב יוסף].

ז. תוס' ר"ה (לג.) ד"ה הא - משום הכי היה יכול לברך בכל מצות ויכול לומר וצונו כיון דמחייב מדרבנן כדקאמר בפ' במה מדליקין (שבת דף כג.) היכן צונו מלא תסור.

ח. מנחת חינוך (מצ' ב') - וע' שו"ת נוב"י מה"ת חאו"ח קי"ב דעתו דלמאן דסובר סומא פטור מן המצות אף מל"ת פטור דדריש אלה החוקים וכו' ע' בב"ק דף הנ"ל והשיג על הפמ"ג בפתיחתו לאו"ח ח"ג אות כ"ט דדעתו דסומא פטור לר"י דוקא ממצות עשה אבל חייב בכל הלאוין יעו"ש ומצאתי בס' המכריע לר"י הזקן סי' ע"ח דעתו גם כן שפטור מל"ת ושם יש הג"ה מא' קדוש השיג עליו וסובר דבל"ת חייב ע"ש וזה ימים כבירים ביארתי דאף אם נאמר דפטור מכל המצות אף מלאוין מ"מ אותן מצות שב"נ מוזהרין עליהם גם הוא חייב דאין סברא שיהי' גרע מב"נ נהי דלא נתקדש בהר סיני אבל לא נפיק מקדושת ב"נ ובב"נ פשיטא חייב הסומא גם כן דליכא גבי' קרא לפטור.

ט. ס' קובץ הערות (סי' ע"ד אות ג') - וי"ל עוד, דלא שייך לא מהני על חלות הדין אלא היכא שהאדם הוא הפועל את חלות הדין, כגון בקנינין והקדש ותרומה, דבכל אלו הדין חל ע"י דעת האדם, דמשו"ה ביכולתו להטיל בהן תנאי ושיוור ולקבוע זמן, אבל היכא שהדין חל מאליו ע"י המעשה, כגון בשחיטה המתרת הבהמה, שאין היתר מכח דעת האדם, אלא מעשה השחיטה היא המתרת, ועל כן אינו יכול להטיל תנאי ושיוור בשחיטה ולא לקבוע זמן, ככה"ג לא אמרינן אעל"מ.

י. פירוש המשניות להרמב"ם (יד.) - ואמרו השוחט בשבת, אם היה שוגג ולפיכך שחיטתו כשרה. ואמרו אף על פי שמתחייב בנפשו אמר התלמוד שענינו כך אף על פי שבמזיד מתחייב בנפשו בשוגג שחיטתו כשרה. ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד בשבת כשרה הואיל ולא יהא מחלל ותאסר שחיטתו אלא אחר גמר השחיטה ואם שחט אחר כך נשחט אחר הוא שיהיה אסור, דע כי משיעשה חבורה בצואר הנשחט נעשה מחלל שבת לפני שישחוט כלום מן הושט והקנה, ואם תרצה יותר ברור מזה אמור, בעת ששחט מקצת הסימנין לפני שיגמור השחיטה נעשה מחלל שבת, ונמצא גמרו את השחיטה כשהוא פסול.

יא. חי' הר"ן חולין (יד.) - י"ל דלמאי דסליק אדעתין מעיקרא מוקמינן למתני' בשוחט בצנעא אבל בתוספות כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשרה שאינו נעשה מומר אלא עד גמר שחיטה.

יב. ש"ך (יו"ד סי' ב' ס"ק י"ז) - דע שיש מחלוקת בין הפוסקים בזה והעיקר כהאומרים דעבודת כוכבים אפילו בצנעה אפילו רק פעם אחת הוי מומר לכל התורה ודינו כעובד כוכבים וכן אפי' חילל שבת פעם א' בפרהסיא מיהו באותה שחיטה לא נעשה בה מומר כגון בשוחט לעבודת כוכבים או השוחט בשבת אין שחיטה זו אסורה משום שחיטת מומר אלא משום שוחט לעבודת כוכבים.